

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ США ТА УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто принципи ведення бухгалтерського обліку в США та Україні. Проведено порівняльний аналіз ведення обліку в цих країнах. На основі проведеного аналізу запропоновано заходи щодо поліпшення ведення обліку в Україні.

Аннотация. Рассмотрены принципы ведения бухгалтерского учета в США и Украине. Проведен сравнительный анализ ведения учета в этих странах. На основе проведенного анализа предложены меры по улучшению ведения учета в Украине.

Annotation. The article describes the accounting principles in the United States and Ukraine. A comparative analysis of accounting in these countries has been held. Basing on the analysis the improvements in accounting in Ukraine are suggested.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансовий облік, Комітет зі стандартів фінансового обліку, принцип подвійного запису, бухгалтерська звітність.

Бухгалтерський облік нерідко називають мовою бізнесу. І це дійсно так, у бухгалтерському обліку та звітності узагальнюються результати діяльності та поточний стан кожного підприємства. Зміни в економічній системі України призвели до зміни в діяльності підприємств, які мали знайти адекватне відображення в бухгалтерському обліку.

Економічна система України інтенсивно змінюється, виникають нові види господарської діяльності, які мають бути відображені в обліку. Але українська система бухгалтерського обліку ще не отримала закінченого оформлення в законодавстві, немає єдиних методологічних засад, на яких базувалося б регулювання обліку.

Мета роботи – розгляд міжнародного досвіду ведення обліку. Для досягнення мети в роботі необхідно поставити завдання проведення порівняльної характеристики ведення обліку в США та Україні, а також розробки пропозицій з приводу поліпшення ведення бухгалтерського обліку в Україні.

Об'єктом дослідження є бухгалтерський облік у США й Україні. Предметом дослідження є принципи і методи ведення обліку в цих країнах.

Розгляд системи фінансового обліку США, з їх більш ніж столітнім досвідом розвитку, має сенс не тільки для запозичення методик, але й для уникнення помилок, які були допущені в процесі становлення обліку.

Розуміння принципів функціонування американської системи фінансового обліку набуває особливого значення в сучасних умовах, коли українські підприємства активно намагаються проникнути на американський фондовий і фінансовий ринки. Рівноправне співробітництво з партнерами із США неодмінно потребує здатності розуміти надану ними звітність, і, у свою чергу, надавати звітність у форматі, прийнятому на американському ринку.

Проблеми ведення бухгалтерського обліку в Україні та США розглядали вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Л. Лахтіонова, Дем'яненко М. Я., Кірейцев Г. Г., Кужельний М. В., Саблук П. Т., Е. Хендрікс, М. Ван Бреда, але деякі питання з приводу ведення бухгалтерського обліку в Україні й досі залишаються не вирішеними.

Система обліку США в нашій країні відома як GAAP (General Accepted Accounting Practice), або загальноприйняті облікові принципи, які виконують роль облікових стандартів. Спочатку до системи GAAP США відносилися документи, що охоплюють питання облікової політики та техніки бухгалтерського обліку.

Американська система розвивалася досить тривалий час в умовах конкурентної капіталістичної економіки. У період їх розвитку не існувало єдиної концепції обліку. В американській обліковій теорії виділяють три періоди розвитку:

- 1) неформальний період (до початку 30-х років нашого століття);
- 2) період вирішення проблем;
- 3) виникнення FASB – Financial Accounting Standards Board (Рада зі стандартів бухгалтерського обліку) в 1973 році [1] і розвиток концептуальної основи бухгалтерського обліку [2].

Принципову відмінність української та американської облікових систем можна помітити відразу, якщо більш уважно придивитися до їх визначення. В американському визначенні бухгалтерського обліку сказано, що: "Бухгалтерський облік – процес, що закінчується приготуванням звітності щодо підприємства в цілому, яка використовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами ..." [3]. Визначення ж бухгалтерського обліку за українською традицією дещо відрізняється: "Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень" [2].

Ситуація із США відрізняється, з одного боку, більшою простотою: законодавчою базою для загального регулювання обліку та звітності є буквально кілька законів, насамперед, закони про цінні папери і фондові біржі. У кожному звіті аудитора присутня згадка про те, що надана звітність відповідає GAAP – Generally Accepted Accounting Principles – загальноприйнятим принципам обліку. Однак не тільки не існує єдиного документа або набору документів, у яких були б сформульовані ці принципи, не існує навіть єдиного загальноприйнятого визначення того,

- 1) рівень А: положення зі стандартів фінансового обліку (випущені FASB); інтерпретації (видані FASB); думки (опубліковані APB); дослідні бюлетені з бухгалтерського обліку (опубліковані AICPA);
- 2) рівень В: технічні бюлетені (випущені FASB); галузеві керівництва з бухгалтерського обліку та аудиту (опубліковані AICPA); роз'яснення (опубліковані AICPA);
- 3) рівень С: загальні думки робочої групи, практичні бюлетені (опубліковані AICPA);
- 4) рівень D: коментарі з бухгалтерського обліку (опубліковані AICPA); керівництва щодо застосування (видані FASB); облікова галузева загальноновизнана практика.

У процес розробки стандартів у США на сьогодні залучені кілька професійних організацій: Комітет зі стандартів фінансового обліку (Financial Accounting Standards Board – FASB); Комісія з цінних паперів і бірж (Securities and Exchange Commission – SEC); Американський інститут дипломованих громадських бухгалтерів (American Institute of Certified Public Accountants – AICPA).

Основою, на якій базуються принципи, є цілі обліку. Можна сказати, що цілі обліку в Україні та США досить сильно відрізняються. Якщо виділяти головну вимогу до звітності, то можна сказати, що якщо в США головна вимога – розумність і корисність інформації для прийняття користувачем комерційних рішень, то в Україні головна вимога – дотримання різних правил ведення обліку, надання формально правильної інформації контрольного характеру.

У США цілі обліку та звітності мають головний характер. Їм підпорядковані принципи, яким, у свою чергу, підпорядковані методика обліку. В Україні завдання і принципи обліку також є основою.

В Україні виділяються чотири основні форми ведення бухгалтерського обліку:

1. Меморіально-ордерна система (складання проводки для кожного первинного документа, потім ці ордери реєструються в реєстраційному журналі і в Головній книзі).

2. Журнально-ордерна система (відображення операцій у журналах, згрупованих за окремими синтетичними рахунками. Записи робляться в журналі, що відноситься до рахунку, який дебетується, при цьому вказується тільки сума проводки і кредитований рахунок).

3. Автоматизована система (перенесення даних на машинні носії (шляхом ручного або автоматизованого введення первинної інформації), після чого подальша обробка інформації аж до отримання звітності здійснюється в електронній формі).

4. Спрощена система для підприємств малого бізнесу (дозволяє здійснювати реєстрацію первинних документів безпосередньо у відомостях для аналітичного обліку, а підсумки за відомостями реєструвати в книзі (журналі) господарських операцій) [6].

Усі ці форми мають рекомендаційний характер, і підприємству надається право розробляти систему, що найбільш повно відповідає його потребам, це зближує ситуацію з американською.

Але американська система має свою специфіку. Там дійсно відсутнє регулювання і фірма практично не обмежена у способі ведення облікових реєстрів. Найпоширенішим способом є журнальна система.

У США принцип подвійного запису розглядається як суто технічний прийом, відповідно істотно менше уваги приділяється кореспонденції рахунків. Відмова від поняття кореспонденції дещо збіднює аналітичні можливості, але дозволяє складати складні проводки, коли кредитується й дебетується декілька рахунків одночасно. Ця можливість, яка абсолютно не визнається в Україні, не тільки спрощує роботу бухгалтера, але й дозволяє точніше відстежувати економічний сенс операції, дозволяючи не розбивати її на кілька сум залежно від того, на який рахунок потрапила сума, що кореспондується.

В Україні складання бухгалтерської звітності є обов'язковим для всіх підприємств. Форма і склад цієї звітності визначаються державою, вона ж, в особі своїх органів, є одним із основних споживачів інформації з цієї звітності. Загалом, склад бухгалтерської звітності у США й Україні досить близький, відмінності помітні в основному при зіставленні методик, що лежать в їх основі.

Актуальність і необхідність розгляду американського досвіду фінансового та управлінського обліку не ставиться під сумнів. Це необхідно як окремим підприємствам, які намагаються знайти партнерів за кордоном, так і всій бухгалтерській спільноті.

Як видно з наведеного вище матеріалу, між українським та американським обліком багато відмінностей на різних рівнях. Не всі з цих відмінностей змістовні, багато які з них зводяться до різниці в термінології або до проблеми перекладу. Залишається безліч відмінностей, які мають принциповий характер. Також використання американського досвіду не завжди можливе в українських умовах. Інститут дрібних інвесторів в Україні значно поступається аналогічному інституту в США.

До того ж гостро стоїть проблема кваліфікації бухгалтерів. В Україні досі невисокий середній рівень кваліфікації бухгалтерів, у багатьох із них відсутня економічна освіта.

Можна зробити висновок, що американський досвід вивчати можна й необхідно, але застосувати його в українських умовах потрібно досить обережно.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Chasteen L. Intermediate Accounting / L. Chasteen, R. Flaherty, M. O'Connor. – McGraw-Hill, 1989. 2. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учета / Э. С. Хендриксен, М. Ф. Ван Бреда ; под ред. Я. В. Соколова ; пер. с англ. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 576 с. 3. О бухгалтерском учете и финансовой отчетности в Украине : Закон Украины от 16.07.1999 г. № 996-XIV [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.